

LADISLAV JANDA

# HRANICKÉ MEXIKO, STRUHLOVSKO, ŠANGHAJ A ANDRŠBURK

## OHLÉDNUTÍ PO SEDMDESÁTI LETECH

Zbýl jsem tu ještě jako pamětník snad také proto, aby se nezapomnělo na dřívější spoluobčany, kteří žili v Mexiku v obecních domcích. Všichni tito dobří a slušní lidé měli jedno společné – byli velice chudobní. Na svůj úděl si nikdy nestěžovali a s těžkými životními podmínkami zápasili po celý život. A nebyly to v tu dobu v Hranicích jen obecní domky, kde chudoba a bída byla všudypřítomná. Těžké to měli také naši spoluobčané v Obecním dvoře, v Andršburku, na Struhlovsku a v Šanghaji. K neexistujícím těmto dnes místům se ještě ve vzpomínkách občas se svými dosud žijícími kamarády vrátím.

### MEXIKO

Do městské čtvrti, které se říkalo Mexiko, patřila západní strana ulic Potštátská a Alešova a také západní strana Třídy 1. máje, ovšem jen od křižovatky u Slavie po Hálkovu ulici (zde se rozkládal tzv. Obecní dvůr). Pak Hálkovou dolů, přes potok Veličku až do Hviezdoslavovy ulice a po ní zpět k železničním viaduktům. Polnosti za viadukty se k Mexiku taky počítaly.

Tato část města byla zastavěna za první republiky. Z části obecními nouzovými domky, zčásti svépomocnou výstavbou, pouze Jamborův čtyřbytový dům čp. 1042 na rohu Tovačovského a Máchovy ulice byl v roce 1929 postaven jako nájemní.

Přímo v samém středu Mexika, v Tovačovského ulici, v místě, kde je v současnosti pečovatelský dům čp. 2000, byly ještě donedávna (do roku 1984) tzv. obecní domky. Byl to městem v roce 1925 vystavěný úsporný bytový komplex oboustranných rodinných domků. Tyto domky na sebe přímo navazovaly a měly společné jen půdní prostory a střechu. Domky nebyly podsklepeny. Vždy osm a osm domků sestavených k sobě tvořilo jeden celek o šestnácti bytech. Tyto celky byly dva a uprostřed je dělila jako samostatný objekt malá dvoukomorová prádelna. U prádelny byla studna a pumpa. Ve studni byla voda jak na praní prádla, tak na pití pro všechny obyvatele. Vodovod nebyl zaveden. V prádelně byl pouze kotel na vyvařování prádla. Každý, kdo pral, si přinesl palivo pod kotel. Po vyprání prádla se muselo vše uklidit a vyčistit. U prádelny byly velmi časté hádky, přestože byl na praní stanoven pořadník. Některé ženy praly také prádlo pro vojáky a prádelnu tím více využívaly. Pralo se často až do rána, přes soboty i neděle.



foto Jaroslav Jaktubec

Zde dnes stojí Dům s pečovatelskou službou (Tovačovského ulice čp. 2000), foto asi z roku 1980

Všichni obyvatelé svítily v domcích petrolejovou lampou. První elektrický proud si nechal zavést pan Zelenka v roce 1937.

A jak vypadaly domky uvnitř? Po dvou schůdcích se vešlo do maličké předsíně. Její součástí byl pro oba vedle sebe stojící domky suchý záchod. Ten se musel neustále čistit a vynášet. Z předsínky byl přímý vstup do obývací místnosti o rozměrech 6 × 6 m. To bylo vše a každý si místnost zařídil podle svého. V místnosti byla kachlová sporáková kamna, podlaha byla dřevěná. Místnost osvětlovalo jedno okno 120 × 180 cm. Každý domeček měl malou zahrádku o rozměrech 6 × 8 m. Na zahrádce měli obyvatelé kůlnu na dřevo, případně uhlí. Také někdy měli přistavěný chlívek pro kozu a králíky. Seno pro zvířata měli uloženo na poměrně velké a suché půdě. Každý vlastnil ohrazený prostor přímo nad svým bytem.

Popel z topení se sypal stále před domky do rozbahněné polní cesty, dá se říci bažiny. Bažinu udržoval a vyživoval potůček, který tekł pod betonovým plotem po celé délce Číhalovy pily.

Z druhé strany domků sypali občané pro změnu popel na svah potoka Veličky. Velká voda na jaře potom vše řádně uklidila. Papíry nikde nebyly, sloužily na podpal při topení. Sklenice se nerozbýjely, protože jich bylo málo a šetřilo se s nimi.

Topilo se hlavně dřevem a také drobným koksem, který se vybíral na železniční haldě. Málokdo si dopřál uhlí, které rozvážela po městě firma Kozušníček tzv. platonovým vozem. Měla dva stálé pracovníky. Byl to pan Hlaváč a pan Malík. Dřevo si nosily ženy z obecního lesa Šafranice. Sběrání klestí v lese měly za úklid povoleno.

V lese měly ženy na dlouhých lískových holích srpy, kterými osekávaly dolní suché větvičky smrků. Sesbíraly po zemi i větší větve a udělaly si nůše. Ty si připevnily popruhy na záda



foto Městské muzeum a galerie v Hranicích

*Stavba nouzových obecních domků, autorem projektu byl Ing. Alois Jambor, foto z roku 1925*

a dřevo si donesly domů. Do lesa chodily vždy tři společně, aby si případně cestou pomohly. Přes léto to byla vždy jedna nůše dřeva denně. Na zahrádkách nanošené dříví po celý den sekaly a ukládaly do otýpek na zimu.

Drobný koks chodily ženy sbírat na železniční haldu. Škvárové haldy byly svahy nad rybníkem (v Rybníční ulici) a také za Severním nádražím, kde se právě rozšiřovaly koleje. Na parních lokomotivách na dráze se topilo pod kotli černým uhlím. To se často na roštích v topeništi spékalo do škváry. Popelníky pod lokomotivou se na betonových kanálech pravidelně čistily. Zaměstnanci stanice následně popel a škváru z kanálu kolejiště vyvezli na haldu. V popelové haldě hrabaly denně tři až čtyři ženy z obecních domků a Struhlovka a hledaly drobný koks. Klečely zabořeny v sypké haldě ještě teplého a kouřícího se popela a ze škváry vyklepávaly motyčkou malé kousky koksu. Koks si ukládaly do jutového pytle, který měl popruhy. Naplněný pytel si uvázaly na záda a odnesly si jej domů. Některé ženy měly také malý vozíček žebříňáček a vezly si domů někdy i dva pytle koksu za „směnu“.

To býval častý, skoro denní životní úděl mnoha žen Mexika a Struhlovka. Dřevo se sekalo všude, i na vesnicích v okolí. Babičky měly na vejminku stálou práci. Nezlobily a byly užitečné.

Jeden z obyvatelů obecních domků se jmenoval Juříček. Byl městským zahradníkem a udržoval městské sady. V jeho rodině byly čtyři děti. Byl velmi pracovitý a stále něco dělal a zlepšoval na svém minidomku. Říkali jsme mu „vzdušný zahradník“. Pro nedostatek místa na zahrádce si zřídil pařeniště nad kůlnami. Pěstoval si v něm přes léto zeleninu, kterou rodina potřebovala. Stromy měl jako zahradník rád, a tak si nasadil před svým domkem v roce 1942 doprostřed bažiny lípu. Lípa tu stála až do jara roku 2009.

Kdo obecní domky nerad opouštěl, byla velmi pracovitá žena, paní Juřicová. Byla taky poslední, co chodila do lesa na dřevo.



*Dům zv. Pindula (Hálkova ulice čp. 335)*

Pro zajímavost uvedu jména několika rodin, které obývaly východní stranu severního bloku obecních domků. Jednalo se o Halamníčkovy, Zelenkovy, Černochovy, Králíkovy, Fyrstovy, Klustovy, Adamčíkovy a p. Juřicovou.

Dominantní postavení v Mexiku svou rozlohou měla Číhalova vila. Byl to ze tří stran velkým betonovým plotem obehnaný asi šestihektarový pozemek. V areálu byly tři menší rybníky a tzv. Pindula, tedy dávno před lety zrušená stará mlékárna, přestavěná na dva byty. Bydleli v ní dva zaměstnanci pily, pan Kubáň a pan Marter. Číhalova pila byla moderně zařízena a tesařsky pěkně provedena. Měla vlastní turbínu a pracovala po celý rok.

K vile vedla Bezručovou ulicí vzorně udržovaná vodoteč (struha) až z Velké. Dodnes je škoda, že struha byla tak bezohledně zničena. Dále po pile vodoteč dávala vodu na Kratochvílův mlýn. Následně tutéž vodu využil ještě Ležákův mlýn. Oba zmíněné mlýny byly moderní a využívaly vodní turbíny. Názorně je vidět, jak se dřívě šetřilo všude a vším. Poměrně málo vody, která v létě struhou tekla, přesto dávalo sílu jedné pile a dvěma mlýnům. Celý tento vodní napájecí systém, který táhl všechny tři turbíny při velmi malém spádu, byl dobře promyšlen. Vždy dostatečně naakumulované množství vody, zadržené přímo ve vodoteči stavidly, stačilo i v letním období na plynulý provoz turbín.

Dnes v bývalém areálu Číhalovy pily stojí v Tovačovské ulici řada pěkných rodinných domů i luxusní rohová vila (čp. 506). Tři rybníky, kde jsme v zimě bruslivali, byly zasypány. Potůček pod betonovým plotem byl odvodněn a vysušen. Vše se změnilo.

Číhalova pila byl dobře prosperující podnik, který trvale i v době války zaměstnával své stálé pracovníky. Syn zakladatele pily, stavitel Josef Číhal, jako jeden z prvních u nás zkoušel panelový systém stavby domů. V zahradě Obecního dvora, asi v místech dnešního domu čp. 176, postavil za války patrový panelový dům, válečné poměry ale dokončení stavby zabránily.



foto Jaroslav Jakubec

*Pohled na obecní domky a prádelnu nedlouho před demolicí*

Stále ještě v teritoriu Mexika, a to nad Číhalovou vilou, kde dnes stojí vysoké panelové domy na Třídě 1. máje, byl na celém asi čtyřhektarovém prostoru komplex hospodářských budov, tzv. Obecní dvůr. Správcem dvora byl p. Machálka. Obecní dvůr byl po celé délce obehnan tři metry vysokou kamennou zdí. Uvnitř dvora byly hlavně konírny pro obecní koně. Další větší vnitřní objekty byly různě využívány. Byla zde i perličkárna, kde ženy vyráběly skleněné perličky. Vedoucím byl pan Šustek. Část konírny byla později proměněna ve výrobní zámečnické dílny firmy Pitrůn. Ve dvoře byla i služebna SNB, kde sloužil pan Černý, velmi vstřícný a objektivní člověk. Uvnitř hlavního dvora byly dva služební byty. Byt zde měl vrchní kočů pan Novosad a městský hajný pan Antonín Vinklárčík.

V přední mezidvořní části byla malá zahrádka pro všechny. Na rohu Hálkovy ulice bydlely v jednopokojových bytech čtyři početné rodiny městských zaměstnanců. Byty byly bez sociálního zařízení, velmi malé a špatné. Početným rodinám se v nich těžko žilo. Dominantním objektem, který stál uprostřed dvora, byl dřevěný suchý záchod pro všechny obyvatele. Otevřená venkovní kanalizace, kde chyběla vstupní mříž, sbírala vše, co dvůr dal. Tuberkulóza byla stálým příbuzným těchto velmi chudých obyvatel Obecního dvora.

Je ke ctí mým kamarádům, kteří měli těžké dětství v Obecním dvoře, že se v životě neztratili. Několik z nich se vypracovalo na dobré sportovce, známé jak v naší republice, tak ve světě.

Mladé lidi, kteří zde žili, spojovala jejich chudoba, myslím chudobu finanční. Někteří z nich byli v učení, jiní chodili do průmyslových škol a další už pracovali v místních i přerovských továrnách. Skoro všichni ve volném čase aktivně a organizovaně cvičili v Sokole, DTJ (Dělnická tělovýchovná jednota), v Orlu a nebo byli členy Skautu. Sportovní vyžití nabízela okolní příroda. Ta byla v tu dobu všude kolem čistá a nádherná.

Hned padesát metrů za viadukty byla na potoku Velička velká a hluboká vodní plocha jménem Zátočina. Odvracela vodu v potoce v pravém úhlu a měla silnou přední nárazovou kamennou zeď. Tím, že se voda musela doslova obracet, vytvořila plochu přes 400 m<sup>2</sup> velkou a ve středu při zvýšeném stavu až 3 metry hlubokou. Dnes už neexistuje, regulace řečiště potoka po druhé světové válce vše změnila. I v blízkosti stojící velká polní stodola lehla už dávno popelem.

V blízkosti Zátočiny si mladí sportovci z Mexika vybudovali volejbalové hřiště. Stačilo ústní povolení majitelů pozemků – p. Poláška a p. Synka, tenkrát ještě platilo dané slovo třicet let. Na hřišti bylo denně živo. Neustále se hrálo. Starší hráli volejbal už dobře, mladí se pozorováním učili a kolem sedící diváci hráli na harmoniky, kytary a zpívali. Mnozí byli velmi dobří hudebníci. Ryby a raci z potoka se na ohníčku opékali stále, bylo jich dost.



*Pohled na obecní domky nedlouho před demolicí*

Protože všichni byli velmi chudobní, museli všechno dělat sami, vlastní prací a na vlastní náklady. To byl hlavní důvod pro založení vlastní organizace, která by činnost zaštiťovala a vedla. Po vzájemné dohodě vybrali si pro sportovní organizaci klubový název Mexiko. Vznikla také vlastní mexikánská uniforma – kalhoty šedé barvy a červeno-bílá, černě kostkovaná košile. To byl slavnostní i sportovní dres, ve kterém se hrály turnaje.

Po čase vybrané mužstvo začalo hrát velmi dobrý volejbal. První soupeř ve volejbalu, a to bylo dobré mužstvo z Opatovic, prohrálo. Pak se začalo hrát v okresním a vyšším přeboru. Podobně to bylo ve fotbale, který Mexikáni hrávali na hřišti Dělostřeleckých kasáren u Severního nádraží a poráželi jak vojáky, tak ostatní soupeře. Dobrý zvuk měl také – bez sponzorů a dotací – mexikánský lední hokej.

Sportovní úspěchy byly na veřejnosti uznávány, a aby se Mexiko také vnitřně utužilo, muselo se pro to něco udělat. Před obecními domky v Tovačovské ulici postavili Mexikáni „rituálního mexického boha“. Velký dřevěný „totem“ indiánského stylu byl postaven před byty Adamčíkových a Rautových, tedy už v Máchově ulici. Byla to dřevěná, skoro třímetrová, pěkně vyřezávaná a barevně vyladěná socha. Kolemjdoucí se zastavovali a ptali se, co to je. „No přece mexický bůh, jsme přece v Mexiku,“ odpovídali jsme my mladí. Byli jsme na Mexického boha pyšní a hlídali jsme ho, přestože byl zapuštěn hluboko do země. Sochu jsme postavili snad v roce 1937 či 1938 a stála na místě asi dva roky.

Dalšími kulturními a společenskými akcemi, které se za železničními mosty konaly, byly táboráky s programem a hudbou. Na basu hrával starý pan Jan Pelc. Táboráky se konaly každoročně v létě. Vše skončilo až německou okupací v roce 1939. Nepovolené shromažďování bylo zakázáno a z celé činnosti zůstal jen název Mexiko, který se ujal pro celou tuto hranickou čtvrť.

## **ANDRŠBURK A STRUHLOVSKO**

Dalším takovým „minicentrem chudých“ byl tzv. Andršburk. Díky radikálním změnám dnes už není na světě. Na jeho místě stojí dnes pěkná restaurace U Huberta na kopečku pod nemocnicí. Vše se nějak rychle změnilo a zbouralo a na špatné se jako vždy zapomnělo. Nesmím zapomenout také na své kamarády ze Skauta, kteří žili v těžkých životních podmínkách a hrozných příbytcích, a to přímo ve městě Hranicích.



foto Jaroslav Jakubec

Dům čp. 825, dnes na jeho místě stojí rodinný dům čp. 886

Malé zemní proláklíně, polním úvozu, kde žilo a vyrůstalo 44 dětí a 38 dospělých obyvatel, se říkalo Struhovsko. Všichni dospělí obyvatelé měli jednu životní touhu, vlastnit malý domeček. Žili tam spoluobčané velice chudobní a mnozí staří a nemocní.

Největší rodina Finstrlova měla sedm dětí. Dodnes vzpomíná můj dobrý přítel, starý skaut Jarďa, jak si vlastní obydlí zbudovali. Kámen na základy byl dovezen z potoka Veličky. Spojovací maltou byla hlína. Vše ostatní se muselo najít na smetišti a v rozbitých železničních vagoncích. Stavební plán nebyl žádný. Výsledkem konečné práce byl slepenec všeho možného a v tom se bydlelo. Podlaha byla hliněná, cylindrová petrolejka dodávala světlo. Voda pro všechny byla ve společné studni. Déšť, sníh a voda byly společným nepřítelem číslo jedna. Zima – nepřítel číslo dvě. Topilo se v maličkých kovových kamínkách a na nich se i vařilo. Topilo se hlavně dřevem donášeným z lesa a koksem, který ženy chodily vybírat na haldu. Sociální zařízení v celé kolonii Struhlovsko nebylo vůbec žádné. Jen majitel přilehlého pole se divil, jak mu vše na poli tak dobře roste.

Osprchovat se nebo umýt ve vaně bylo možné jen v městských lázních v Plynárně. Bylo tam sice osm van ke koupání, ale na takový luxus se nikdy nenašly peníze. Doma na vše musel sloužit lavor a voda ze studny. V létě přišel vhod blízký potok Velička, nebo v tu dobu ještě krásná a čistá řeka Bečva. „Nejhorší bylo přežít zimu a to bylo vždy dost těžké“, vzpomíná si přítel Jarďa a hned dodává: „Dobře je, že to dnes u nás takové není.“

Podle paměti tu uvádím přehled rodin, které na Struhlovsku žily v době první republiky, v závorce jsou uvedeny počty dětí (celkem 44): Eduard Černý (2), Leopold Číhal (1), Josef Vališ (2), Karel Heinz (4), Stanislav Finstrla (7), p. Kreisl (0), Ladislav Březovský (2), Boh. Šindler (2), Pečenka Petr (2), Capil Josef (4), Marie Tutková (1), Pavla Tutková (4), p. Tomečka (3), Veingart (1), Karel Drucha (0), p. Buš (0), p. Břenek (4), p. Hlavica (1), Karel Musil (3) a Rudolf Vojtek (1).

Tížilo by mě asi špatné svědomí, kdybych nevzpomněl na chudé a pracovité občany, kteří žili v kolonii Šanghaj. Bylo to jen několik málo maličkých domečků U Skalky, které se krčily na svážném území pod dřívější stěnou vápencového lomu. Převážná část těchto chudých obyvatel pracovala v přilehlém lomu a ve vápence Skalka. Ve staré vápence se pájilo vápno a v lomu se těžil pro cukrovary vápenec „saturák“. Několik obyvatel Šanghaje pracovalo mimo jiné také v blízké cihelně firmy Groda. Všechny tyto malé domečky v kolonii měly svou zahrádku. Domky až na dva byly postaveny z odpadních cihel (půlek) zakoupených v cihelně.

Později měly skoro všechny domky zavedenu elektřinu. Vodní zdroj pro všechny byla společná studna u Chvatíkovy vily (čp. 1201). Dva domky byly velmi ubohé a byly převážně vestavěny do země. Stály v zadní části kolonie. Tyto dva objekty měly jen jednu místnost s hliněnou podlahou. Místnost byla zastřešena dřevěnou pultovou konstrukcí. Krytina byla asfaltová písková lepenka. Sociální zařízení u domku nebylo žádné. Topilo se hlavně dřevem, uhlím a koksem. Dřevo bylo převážně klestí a haluzí získané sběrem v lese. Vysekávaly se také akátové porosty kolem dráhy. Zaměstnanci vápenky Skalka si mohli ponechat koks ze škváry, který si vybrali při čištění kruhové pece. V kruhové peci se při vypalování kusového vápna topilo výhradně černým uhlím. Nejvíce topiva získávali občané Šanghaje na železniční trati sběrem.

Železniční vagóny – takzvané uhláky – byly výhradně určeny k převozu uhlí a koksu. Tyto železniční vozy bývaly často hodně vysoko nasypány. V zatáčkách setrvačností – a také při náklonu vozu – uhlí i koks z vagónů padaly na kolejiště. Občané ze Šanghaje to věděli, a tak se z nich stali zkušení traťoví sběrači všeho, co železnice dala. Jednotlivé úseky tratě měli mezi sebou rozděleny. Každý sběrač si svůj úsek hlídal a také sbíral. Byla to velmi nebezpečná práce v kolejišti, hlavně v zimě. Měl jsem několikrát možnost vidět sběrače na kolejích.

Můj tatínek jezdil s lokomotivou na trati Hranice – Horní Lideč. Tam vlak za války končil. Několikrát se mi podařilo svézt se na stroji (lokomotivě) z Hranic do Valašského Meziříčí. Vždy jsem musel být ve stanici moc opatrný, aby mě na stroji nikdo ze stanice neviděl, a to hlavně výpravčí nebo přednosta stanice. Všechny výpravčí a přednosta ve stanicích jsem už znal. Na malém městském nádraží to byl přísný výpravčí pan Křístek, a přednosta byl pan Vrtěl. V Teplicích byl jen přednosta – pan Svoboda. V Hustopečích stál na nástupišti usměvavý výpravčí pan Čajka a přednostou stanice byl pan Sotorník. Ve Valašském Meziříčí jsem vždy tiše a neviditelně z mašiny slezl dolů, koupil jsem si reži jízdenku a hned jsem jel zpět do Teplic. Tam jsem nabral pro tatínka kyselku a šel pomalu domů.

Když jsem jednou nastoupil v Hranicích na lokomotivu, vidím na podlaze asi deset velkých kusů černého uhlí. Zeptal jsem se tatínka, proč to uhlí není v uhláku, ale leží na podlaze? Otec se na mě dívá a říká mi: „Hochu, to je válečný příděl pro chudé.“ Víc jsem se neptal. Vyjeli jsme ze stanice. Teprve až za staničním hradlem jsem se mohl dívat z lokomotivy. Vše kolem za jízdy jsem viděl a vnímal. Pohled z mašiny za jízdy má nezapomenutelné kouzlo. Přejeli jsme kolem Grodovy cihelny a otec mně říká: „Teď se postav ke dveřím na druhou stranu a jen se dívej“. Přijížděli jsme do první zatáčky před vápenkou Skalka. Lokomotiva viditelně zpomalila. Dlouhý hvizd parní píšťaly dvakrát po sobě a teď to začalo. Tatínek už měl pravé dveře otevřené. Vždy, jak míjel telegrafní sloup, skopl dolů z podlahy velký kus uhlí. Další sloup a další a další kus uhlí letěl dolů. Tak to pokračovalo, až všechno uhlí bylo dole pod tratí. Zvědavě jsem se podíval zpět a vidím, jak se od telegrafních sloupů oddělují postavy, které telegrafní sloupy kryly. Byli to traťoví sběrači ze Šanghaje. Rychle si uhlí posbírali a odnesli. Na vlak, který z Hranic vyjížděl vždy v 8.30 h, už čekali. Věděli, že někteří železničáři na ně v těžké době nezapomínali.





foto Jirí J. K. Nebeský

*Chudinské domky v Šanghaji už nestojí, dnes je zde zahrádkářská kolonie.*

Ještě dnes vidím ženy ze Šanghaje, které pracovaly v cementárně, jak ještě v roce 1955 vybírají z kruhové pece v rukavicích položhavé kusové vápno a odnášejí je v dřevěné krosně na bříše z kruhovky až do železničních vagónů. Není to tak dávno, jen padesát let. Mnozí se už ani nikdy nedovědí, jak těžký život měli naši spoluobčané ze Šanghaje.

Aby si čtenář udělal představu, jak také rodiny v Šanghaji žily, a to tam, kde jich bylo v rodině více a místa pro všechny málo. Půjdu jednou ráno do Šanghaje, kde jsem často odhadoval škody po odstřelech v lomu. Stojím na dvorku jednoho domku a dosti dlouho čekám na majitele, a nikdo nikde nebyl. Asi po hodině jsem se znovu vrátil na dvorek. Stojím zase a volám majitele. Po chvíli slyším tichý pravidelný zvuk odněkud z dřevěných kůlen. Něco se hnulo, vrátka se pomalu otevřela a vidím, že jsem teprve teď majitele vzbudil. Spal v klidu na slámě v kozím chlívku. Říká mi: „Spím tam denně a mám tam klid“. Takové to taky bylo, že starší člen rodiny šel na „vejminek“, aby uvolnil místo mladším.

Jeden ze zvlášť příčinlivých a pracovitých občanů Šanghaje byl pan Karel Tutka. Ten se žádné práce nebál, ani se jí nevyhýbal. Za svůj těžký život postavil v Šanghaji dva rodinné domky a jeden velký dům mimo kolonii. Nikdy za život nebyl nezaměstnaný. Byl – mimo jiné profese – také nejlepším houbařem své doby.

Celou kolonii Šanghaj nakonec vykoupila hranická cementárna, právní oddělení vykupovalo všechny tyto objekty pro cementárnu z bezpečnostních důvodů. Poté byly zbourány a dnes tam udržují a zvelebují své malé zahrádky bývalí zaměstnanci cementárny.

*Text je upravenou verzí seriálu Jak se žilo v hranickém Mexiku publikovaného v Hranickém týdnu, XV. ročník, č. 6–9 (6. února – 27. února 2009) a článku 70 let zpět: Jak vznikl název čtvrti Mexiko v Hranicích otištěného v časopise Sedmička (Přerov a Hranice), I. ročník, č. 7 (28. května – 3. června 2009).*